

Jordi Porta i la seva relació amb l'IEC¹

1. Introducció

De tant en tant convé fer un exercici de memòria que permeti recordar el passat. És la manera d'adonar-nos del que hem viscut i de valorar-ho. En cas contrari, només ens venç la sensació que el temps passa ràpidament i que allò que s'ha fet s'ha desvinculat de nosaltres i ja no hi tenim res a veure. Aquesta reflexió, me l'ha motivada el propòsit de parlar de Jordi Porta per mantenir-lo viu en el meu present i, junt amb ell, l'època en què el vull situar. Per fer-ho, caldrà retrocedir a la segona meitat dels anys setanta, és a dir, uns vint-i-cinc anys enrere, que van ser uns anys d'inflexió política i social molt importants per a tots nosaltres i que es van caracteritzar per la fi de la dictadura, el retorn de la democràcia, l'Estatut d'autonomia i l'esperada represa del país. Aquest salt enrere és senzill per als qui vam viure aquells anys, però com que també desitjo fer conèixer la personalitat de Jordi Porta als joves físics d'avui, em veig obligat a fer una manifestació prèvia relacionada amb la reflexió anterior: en els darrers vint-i-cinc anys les professions científiques i tècniques al nostre país han progressat molt. Avui, la integració dels físics en la

¹Redactat amb l'estimable ajut de Josep M. Tura, Antoni M. Correig, Josep Vila, Josep Calderer i Antoni Roca, que han complementat la memòria de l'autor i la informació obtinguda dels arxius de la Societat Catalana de Física.

societat és, malgrat les dificultats de les ocupacions pel que fa a l'estabilitat, molt més extensa que abans i aquests són valorats en molts camps, que van de la docència a la recerca, passant per la medicina, la informàtica, les telecomunicacions, la indústria, etc. Aquesta situació no es donava en l'època en què Jordi Porta presidia la Secció de Física de la Societat Catalana de Ciències Físiques, Químiques i Matemàtiques (SCCFQM). D'aquí que bona part de la creativitat i la capacitat gestora del nostre amic s'apliqués als actes propis d'una societat científica i, a més, a pensar i generar projectes que obrissin i diversifiquessin el camp d'acció dels físics.

Junt amb aquest propòsit, i completament indestriable d'aquest, n'hi havia un altre: hom tenia ben present que l'únic moment en què Catalunya havia gaudit d'iniciatives creadores, en relació amb institucions pròpies i genuïnes dins de l'àmbit de la recerca promoguda per iniciativa política, havia estat l'època de govern d'Enric Prat de la Riba a la Diputació de Barcelona i, després, a la Mancomunitat de Catalunya, d'on va sortir la fundació i l'expansió de l'Institut d'Estudis Catalans. Amb aquest precedent, els membres de la Secció de Física, amb Jordi Porta al capdavant, tenien ben clar que, en la nova època que començava, tot el que es fes a nivell científic s'havia d'orientar, de configurar i de gestionar des de l'Institut.

2. La Secció de Física de la SCCFQM, filial de l'IEC

Una societat, en el sentit d'un col·lectiu de persones que tenen un interès comú, és una organització que treballa per a aquest interès i per millorar el domini d'aquest en benefici dels associats mateixos. Una societat està reglamentada per uns estatuts votats democràticament i funciona per mitjà d'una junta elegida entre els components del col·lectiu. Aquesta obvietat, de la qual l'actual Societat Catalana de Física és un exemple, no sempre ho ha estat per als físics catalans. El nostre col·lectiu, i també els col·

lectius formats pels químics, els matemàtics i els enginyers, no va assolir la categoria de societat filial fins al juny de 1986. Abans, les persones incloses en aquestes quatre especialitats formàvem una sola societat filial, la SCCFQM i Enginyeria,² el president de la qual representava totes les seccions en les reunions de la Secció de Ciències. Això, que avui sembla impossible de creure atesa l'entitat que en el nostre món té cada una d'aquestes branques de la ciència, va ser així des de la fundació de la SCCFQM, el 1932, fins al 1986. Remeto els lectors al treball «La Societat Catalana de Física i els seus antecedents», d'aquesta mateixa publicació, perquè puguin fer-se càrrec del retard, fonamentat, bàsicament, en la incidència negativa que va tenir la dictadura sobre l'evolució cultural de Catalunya i, en particular, sobre l'IEC. Només tenint en compte aquelles circumstàncies es pot entendre que es perpetués una situació que, si bé podia considerar-se normal a l'inici dels anys trenta, era decididament anormal als anys vuitanta.

3. Jordi Porta, president

És en el context de la Secció de Física de la SCCFQM i acabat el llarg període de la dictadura que Jordi Porta i Jué fou elegit president d'aquella el 5 de maig de 1976. Jo vaig coincidir amb ell per primera vegada al Primer Col·loqui Internacional d'Energia Solar, organitzat per la Secció el febrer de 1977. Se'm fa difícil descriure la sensació d'illusió i incredulitat alhora que sentíem en aquells moments. Semblava que, finalment, seria possible el somni, llargament mantingut, de participar, cadascú segons les seves vinculacions i preferències, en la reconstrucció del nostre país. Nosaltres, pel fet d'estar vinculats a l'Institut d'Estudis Catalans, sabíem que a redós de la institució més prestigiosa del país podríem col·laborar en aquell procés sense necessitar cap

²Fins al 8 de març de 1973 la SCCFQM només tingué tres seccions: la de Física, la de Química i la de Matemàtiques. Els enginyers estaven incorporats a la Secció de Matemàtiques. A partir d'aquesta data els enginyers s'agruparen en una secció.

vinculació política, i això, que sempre ens semblà la tasca més noble i més útil que es podia fer, ens omplia d'illusió. Aquesta sensació, la vivien particularment a flor de pell els que aleshores formaven la Junta de la Secció de Física, sense imaginar el temps que encara hauria de transcórrer perquè tot es posés en marxa i l'Institut recuperés el lloc de primera institució cultural que li pertocava. De tot aquell grup de físics, però, el que ho sentia més apassionadament, més activament, més creativament, era, sens dubte, Jordi Porta. No va ser pas per atzar que el van elegir president.

En aquest ambient desbordat d'illusions i de projectes, en què semblava que tot era possible, fins i tot que l'Institut pogués tenir centres d'investigació propis, vaig descobrir de la mà de Jordi Porta aquella nova Secció de Física que jo ja feia uns anys que havia oblidat. De seguida m'hi vaig sentir vinculat no només per professió, sinó també per la llibertat d'acció i de pensament que manifestaven els seus components, i la qual, per raons òbvies, jo no havia conegut a la universitat dels anys cinquanta.

4. El primer Colloqui Internacional d'Energia Solar

Aquest col·loqui, que va tenir lloc els dies 23 i 24 de febrer de 1977 a l'auditori³ de la Biblioteca de Catalunya, va ser per als físics de la SCCFQM i per a l'Institut mateix el primer acte públic d'una certa envergadura celebrat tot just enfocat el procés democràtic. En poques paraules, jo crec que va ser una desbordant manifestació d'illusió i de necessitat de creure que la normalitat ja havia arribat. Altrament, el doctor Alsina i Bofill, aleshores president de l'Institut, en el discurs d'obertura del Colloqui no ens hauria retratat amb aquestes paraules: «Si donem al mot *energia* el significat de capacitat d'obrar, és evident que la Secció de Física de la Societat Catalana de Ciències Físiques, Químiques i

³ Actualment, l'espai de l'auditori és l'ocupat pel vestíbul i l'extrem sud de la primera sala de lectura de la Biblioteca de Catalunya.

Matemàtiques ha demostrat tenir-ne bones reserves [...]»⁴
És a dir, la Junta de la Secció de Física, formada per Jordi Porta, Francesc Solé i Josep M. Tura, trencava el gel de la immobilitat obligada i, abans que ningú, demostrava les ganes d'esforçar-se per deixar enrere les tenebres que tant de temps ens havien anul·lat. D'aquell primer col·loqui queda el volum que en recull els treballs i que és un testimoni del realisme científic dels organitzadors i de la importància del tema, sobre el qual ja hi havia una certa recerca a l'ETSE de Telecomunicacions i a la Facultat de Física de la UB. Tres anys més tard es tornà a insistir en aquest tema amb un segon col·loqui internacional i amb un 1r Congrés Català d'Energia Solar que es va fer a Sitges l'octubre de 1982, organitzat pel Grup d'Energia Solar amb el suport de diverses entitats, entre les quals també hi havia la Secció de Física.

5. La Comissió Gestora de la Recerca a Catalunya

Durant tot el 1976, a la Universitat es va anar desenvolupant la idea d'una comissió dedicada a la creació de centres de recerca a Catalunya que encapçalaria el físic Julià Fernández i Ferrer, aleshores rector de la Universitat Politècnica. La Secció va tenir un paper preponderant en aquesta comissió, perquè intentava fer possible la creació d'un institut de física aplicada que fos motor d'innovació per a la indústria del país. Aquesta pretensió era lògica, ja que aleshores no existia a Catalunya cap centre públic d'investigació dedicat a la física. Els químics, com a mínim (i aquest mínim ja es podia considerar un greuge comparatiu), disposaven de l'Institut de Química Orgànica creat el 1967 pel Patronat Juan de la Cierva amb l'impuls del doctor Pasqual Vila. Aquest patronat construí l'edifici que queda situat davant del campus Nord de la UPC, que es coneix com a Centre d'Investigació i Desenvolupament del CSIC, i allotja diversos instituts

⁴SCCFQM, Secció de Física: *Primer Col·loqui Internacional d'Energia Solar*, pàg. 5.

de recerca vinculats a la química i a la biologia. En aquell temps es coneixia com a Patronat Juan de la Cierva o, simplement, el Patronat,⁵ i, tot i que allotjava també l'Institut de Tecnologia Química i Tèxtil i el Departament de Farmacologia Aplicada, encara disposava d'espais lliures, en concret la quarta planta, en la qual els físics proposaven ubicar l'Institut.

Com a impulsors de la idea, feien costat al doctor Julià Fernández, a més de Jordi Porta, Josep M. Tura, Josep Rivera i Francesc Solé, és a dir, el grup de físics de la SCCFQM. I, entre tots, no dubtaren d'impulsar-la per totes les vies possibles. De manera que la tardor de 1976 l'Institut de Física Aplicada va ser tema d'actualitat en tots els diaris de Barcelona, amb articles que anaven des de la denúncia de la manca d'instituts de recerca del CSIC a Catalunya, fins a comentaris de la notícia de la reunió del doctor Julià Fernández amb el doctor Eduardo Primo Yúfera, president del CSIC, donant per fet l'institut desitjat.⁶ Per descomptat, també hi contribuïren l'IEC, amb una carta del doctor Ramon Aramon al doctor Gabriel Ferraté, que aleshores era director general d'Universitats i Investigació al govern de Madrid, en la qual manifestava el viu interès dels membres de la Secció de Física per la creació d'un departament de física aplicada del CSIC, i les accions personals de Jordi Porta al doctor Alfredo Tiemblo Ramos, director de l'Instituto de Estructura de la Materia i copresident de l'Instituto Nacional de Física del CSIC.

Per donar cos a la idea i demostrar que ja es disposava de científics preparats per fer-se'n càrrec, van aprofitar l'avinentsa de l'existència de les activitats de recerca en simulació de dispositius i caracterització de cèl·lules fotovoltaïques que portaven a terme

⁵PUIGDOMÈNECH, P., «El Centre d'Investigació i Desenvolupament», *Revista de Física*, 1996.

⁶Per obtenir més informació, vegeu l'article «Catalunya i el CSIC», de Lluís Prats, a la revista *Destino*, setmana de l'11 al 17 de novembre de 1976, i «Autonomia i innovació tecnològica», de Carles A. Gasóliba, a *El Correo Catalán*, 26 d'octubre de 1976.

a la UPC el professor Luis Castañer i el jove físic Josep Calderer, i les quals també desenvolupava el grup de la UB de Josep Lluís Morenza, treballant en capes primes de semiconductors (d'interès per a l'empresa PIHER, amb la qual estava vinculat Francesc Solé).⁷ De fet, podent demostrar que ja existien línies de recerca en funcionament, semblava més fàcil que el CSIC s'avingués a la petició, d'altra banda ben lògica atesa la migrada presència a Catalunya de centres de recerca del CSIC, cosa que ja hem manifestat.

Malgrat que aquest institut de física no s'arribà a plasmar, la col·laboració de PIHER en el camp de les cèl·lules fotovoltaiques va continuar amb els mateixos protagonistes fins que l'empresa va entrar en crisi i en procés de desballestament. Aleshores, i gràcies a Francesc Solé, s'installaren a l'ETSE de Telecomunicacions equipaments procedents de l'antiga fàbrica, però la recerca, sense el suport de PIHER —sense Francesc Solé, volem dir—, quedà desvinculada de la Secció de Física i no es va tornar a recuperar fins a la creació del Grup d'Energia Solar Fotovoltaica format per Enric Mas i Josep Lluís Morenza.

6. El paper assignat a l'IEC

Cal dir que la Junta de la Secció de Física explorava totes les possibilitats de creació de laboratoris o d'activitats per eixamplar el panorama de la recerca i la professió dels físics. Per això es confiava que, després dels anys de privacions i persecucions, en la nova etapa democràtica que s'obria pas a tot l'Estat i, en particular, a Catalunya, amb la desitjada recuperació de l'Estatut d'Autonomia, l'Institut d'Estudis Catalans tindria una posició capdavantera per orientar i dirigir la recerca que el país necessitava. I aquest era el sentiment, perquè, com ja hem dit, la il·lusió era molt gran, tan gran com la feina que hi havia per fer, ja que tot estava per fer i tot semblava possible.

⁷J. Calderer, comunicació personal, gener de 2000.

Per situar-nos en el moment històric, només cal recordar el calendari dels fets més importants que se succeïren a partir de la mort del general Franco el 20 de novembre de 1975. D'entrada, el reconeixement oficial de l'Institut d'Estudis Catalans pel Reial decret de 26 de novembre de 1976; després, les primeres eleccions generals democràtiques del postfranquisme, el juny de 1977; la formació del Consell Executiu de la Generalitat provisional, el desembre de 1977; l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, promulgat el setembre de 1979; les primeres eleccions al Parlament de Catalunya, el març de 1980; i, finalment, a la darrera de 1982, el retorn de l'Institut a les seves dependències de la Casa de Convalescència, recobrant la infraestructura que li era imprescindible per a un funcionament normal. En conjunt, quatre anys de preparació democràtica i, en relació amb l'IEC, sis anys més d'interinitat a la seu d'Òmnium Cultural al carrer Montcada, malgrat el reconeixement estatal.

Aquest temps va significar una adaptació lenta, massa lenta, a parer de molts components de la SCCFQM i, en particular, a parer de Jordi Porta, que, incisiu i impulsiu com era, redactà un document titulat «Reflexions crítiques sobre l'IEC», on exposà la contradicció aparent entre la tasca de redreçament cultural i científic que s'havia de fer i la passivitat que, al marge d'honroses excepcions, trobava que manifestava l'IEC. Per això el document demanava que l'Institut potenciés les societats filials i, en particular, que es desglossés la Societat Catalana de Ciències Físiques, Químiques i Matemàtiques. Aquesta petició, possiblement manifestada en aquest document per primera vegada, va ser després reiteradament exigida per les seccions, fins que, finalment, com ja s'ha dit, l'Institut va accedir a aquesta quasi deu anys més tard, el juny de 1986.

El document no es limità només a la crítica, sinó que també demanava que l'Institut es definís pel que feia a les funcions que havia de dur a terme. Permeteu-me que, per a major claredat,

us en copii el paràgraf referent a l'exposició de les diverses possibilitats que assignava a l'IEC:

«A causa de la situació actual de llançament de la tasca científica i cultural de Catalunya, després dels anys de les catacumbes, i essent, a més, els estatuts aprovats pel BOE el suficient ambigu com per a permetre qualsevol interpretació, el primer que hauria de fer l'IEC és fixar-se un paper dins del món científic i cultural, amb uns objectius clars i concrets alhora, que tant poguessin ser assumits pels membres de l'Institut com per les seves societats filials. Això es traduiria en una gestió el suficientment clara com per a poder-la oferir als organismes executius que hom cregués convenient. Per finalitzar aquesta reflexió presentarem, a tall d'exemple, unes quantes de les moltes alternatives existents en relació al paper de l'IEC en el futur, amb la finalitat d'encetar una discussió dins de l'IEC que ens acosti a una clarificació dels seus objectius. Cal constatar que, si bé la combinació d'algunes d'aquestes opcions és possible i fins i tot recomanable, n'hi ha d'altres que haurien de ser excloses per tal d'evitar la creació d'organismes no operatius per manca de responsabilitats poc clares. Sense ànim de ser excloents, presentem algunes de les opcions possibles:

1. Organitzar l'IEC com una Acadèmia, propiciant les reunions dels seus membres per a l'intercanvi d'informació que cada membre porta a terme en el seu lloc de treball.

2. Organitzar l'IEC com un organisme consultiu de l'executiu per tal d'ajudar-los a planificar i gestionar la investigació i la cultura a Catalunya.

3. Organitzar l'IEC com una institució de gestió tècnica no polititzada, la missió de la qual fos la de gestionar la inversió científica i cultural que hom pugui portar a terme a Catalunya per delegació de qui correspongui. Òbviament, davant d'una tasca d'aquest caràcter l'IEC hauria de participar en la planificació de la política científica i cultural de Catalunya.

4. Organitzar l'IEC com un centre d'investigació que porti a terme les seves línies pròpies de treball, provenint el finançament de qui pertoqui.»

No cal aclarir quins eren, a parer de Jordi Porta, els punts operatius. És clar que el document només volia obrir un debat que portés l'Institut a definir-se com a màxima autoritat cultural i científica del país, d'acord amb el criteri que tant ell com els altres membres de la Secció compartien.

També s'adjuntava a aquest document un document relacionat amb la decisió de l'IEC de nomenar nous membres agregats — persones elegides pel Ple per ser membres de la Secció de Ciències, però que, per imposició dels estatuts aleshores vigents, encara no podien ser membres numeraris— i que expressava en quatre punts el perfil que haurien de tenir aquells per evitar la passivitat que Jordi Porta denunciava en les seves «Reflexions crítiques». Del contingut d'aquell document sorprèn l'empenta irreflexiva d'advertir a l'Institut que no incorporés persones vinculades amb l'antic règim. Quines podien ser les raons de Jordi Porta per plantejar a l'Institut aquesta advertència? Em sembla que no m'equivoco si crec que va ser una manifestació espontània de la seva catalanitat, un advertiment de prudència per evitar els oportunistes que podien malmetre la funció de l'IEC i frustrar la important missió que ell atorgava a aquest.

7. Jordi Porta i el doctor Aramon

En aquella època, la persona que regia les decisions de l'Institut d'Estudis Catalans era el doctor Ramon Aramon i Serra, il·lustre filòleg i lingüista, resistent honorable per haver mantingut durant trenta-set anys, amb abnegació i sacrifici personal, la supervivència de la nostra primera institució cultural des del seu càrrec de secretari general perpetu. Vull creure que el doctor Aramon, davant l'empenta de les seccions de la SCCFQM, entenia l'opinió manifestada en el document de Jordi Porta i, en bona

part, participava d'aquesta. S'ha de dir que, amb el doctor Aramon, Jordi Porta hi mantenia una cordial relació que posava en evidència la seva impetuosa personalitat, en contrastar-se amb el capteniment de qui havia viscut llargs anys de resistència i d'enfrontament amb l'adversitat i, sense encara veure massa clar com es desenvoluparia la nova etapa, per sobre de tot desitjava mantenir la independència de la institució. D'altra banda, el poder polític institucional, encara no del tot estructurat, mancava de capacitat per resoldre definitivament la qüestió fonamental de l'Institut: el seu finançament. Tanmateix, sobre aquest punt s'ha de dir que tant Ramon Aramon com Jordi Carbonell treballaven amb tenacitat, ja que, a més de la signatura del conveni amb l'Ajuntament i la Diputació de Barcelona per al retorn de la Casa de Convalescència a l'Institut, la Diputació de Barcelona, aleshores encara en mans de Joan Antoni Samaranch, concedí anualment a l'IEC una subvenció important i altres institucions del Principat i alguns ajuntaments —sobretot el de Barcelona— també hi collaboraren.⁸ En conjunt, però, no s'arribà a la plena solució del problema fins que, restablerta la Generalitat de Catalunya, el seu primer govern incorporà l'Institut d'Estudis Catalans als pressupostos.

Mentre va durar la Generalitat provisional no es pogué resoldre la qüestió que més inquietava Jordi Porta, referent a la funció que l'Institut havia de tenir en la nova ordenació del país. Per això, per a ell i els companys de la Secció de Física semblava que encara tot podia ser possible, mentre que el doctor Aramon, dedicat a resoldre les qüestions primàries del finançament, manifestava, com era lògic, un tarannà escèptic.

Moltes vegades Jordi Porta sopava amb el doctor Aramon a Can Parelladeta, un restaurant de barri del carrer de Casanova, a prop de la Diagonal, que en aquella època era, i potser és encara, un lloc habitual del doctor Aramon, per la proximitat al

⁸ *L'Institut d'Estudis Catalans 1907-1986*, capítol VII: «El retorn a la normalitat».

seu domicili.⁹ Jo vaig coincidir-hi amb ells algunes vegades i, mentre sopàvem, Porta exposava espontàniament els seus projectes i sentiments en relació amb Catalunya i l'IEC, mentre que el doctor Aramon manifestava, potser sense adonar-se'n, la recança dels anys anteriors a la Guerra Civil i la pèrdua de l'important patrimoni d'intellectuals catalans que la diàspora havia ocasionat. Tanmateix, la conversa, malgrat la relació de mestre-alumne que d'una manera natural el doctor Aramon establí amb els col·laboradors més joves, feia patent la confiança que es tenien. Aquesta confiança es materialitzà diverses vegades i, en particular, amb motiu de la reunió de la Comisión Asesora de Investigación Científica y Técnica de la Presidencia del Gobierno, en la qual Jordi Porta presentà uns projectes de física de l'estat sòlid, de biofísica teòrica i d'ecologia marina, tots amb el suport d'una carta del president de l'IEC, el doctor Alsina i Bofill, al doctor Federico Mayor Zaragoza, president de la comissió esmentada.

8. Els contactes amb la Generalitat provisional

Just tres mesos després de l'establiment de la Generalitat provisional, es tingueren contactes amb el conseller de Cultura Pere Pi-Sunyer i Bayo per informar-lo de les línies de treball de la Secció de Física, així com d'un ajut obtingut de la mencionada Comisión Asesora. Es tractava de començar a fer realitat el desig de crear feines estables en els camps esmentats, per als quals ja hi havia físics preparats; només mancaven locals i alguna contractació per part de la Generalitat. Per això es demanava espai

⁹En aquella època, a Can Parelladeta es trobaven sovint diversos físics, com ara Josep Rivera, Josep M. Tura, Albert Figueres, Jordi Porta, etc., i era un lloc estratègic per parlar amb el doctor Aramon fora de l'IEC. Segons Josep M. Tura, en una ocasió en què l'Institut es passà del pressupost per haver publicat diverses obres endarrerides, se sol·licità ajut del doctor Ramon Trias Fargas, aleshores conseller d'Economia i Finances, i aquest, que tenia gran admiració i respecte pel doctor Aramon, es presentà al restaurant per resoldre aquest problema, i obligà el senyor Ramon, propietari del local, a improvisar un reservat per privatitzar la conversa.

al Laboratori General d'Assaigs i d'Investigació, encara en el recinte de la Universitat Industrial, al carrer d'Urgell, per al grup que havia de treballar en física de l'estat sòlid; adequar el centre «La Flor de Maig» per al grup de persones dedicades a la biofísica teòrica; i ajut econòmic per al grup dedicat a l'ecologia marina. Avui, que tothom ja té una idea del complicat funcionament de l'Administració i de l'escàs poder que ens ha estat concedit amb l'Estatut, ens pot semblar que aquestes peticions plantejades a l'estructura provisional de la Generalitat eren d'una gran ingenuïtat. En realitat, eren la il·lusió, l'entusiasme i la necessitat de canalitzar els seus projectes el que els feia actuar, i ara no és moment de jutjar-ne els resultats, sinó d'exposar la personalitat emprenedora de Jordi Porta i els seus companys impulsant qualsevol possibilitat de crear espais de treball propis dels físics al servei del país.ⁱ

L'actuació de la Secció de Física comportà també el contacte amb industrials. En una primera ocasió es tractà d'industrials del sector elèctric, amb els quals es redactà un memoràndum per reestructurar el Laboratori General d'Assaigs i Investigació en el camp de l'electrònica, ja que, tal com estava dotat aleshores, l'antic Laboratori General no podia cobrir les necessitats d'aquesta especialitat que demanava la indústria. La Secció de Física s'oferí a la Generalitat per fer aquesta funció, estenent-la a altres àmbits de la física aplicada i aprofitant l'oportunitat d'adquirir la totalitat dels instruments i materials de laboratori de l'empresa Enclavamientos y Señales, SA (EYSSA), que es trobava en tràmit de liquidació. Més tard, el setembre de 1982, es convocà de nou els industrials per posar en evidència les necessitats de recerca en el camp de la ciència dels materials i es creà una comissió gestora de la recerca en aquesta especialitat, la qual descriurem més endavant.

9. Proposta d'organització de la recerca científica i tecnològica

A finals de 1977, una vegada establert el Consell Executiu de la Generalitat provisional, Jordi Porta posà en joc el seu tarannà organitzador per enfocar l'aspecte central de la seva preocupació: la política científica. Amb la col·laboració de Josep Maria Tura, que coneixia bé l'estructura del Max Planck Institut de la República Federal Alemanya (RFA), i Francesc Solé, que coneixia la de l'ex-República Democràtica Alemanya (RDA), redactaren el 1977 el document «Proposta d'organització de la recerca científica i tecnològica a Catalunya», que s'inclou com a annex en aquest treball. Es tracta d'un projecte de proposta de l'IEC al Govern de la Generalitat per crear un consell per al desenvolupament científic i tecnològic, el tret més significatiu del qual era el paper preponderant que hi tindria l'Institut. Aquest document és una manifestació inequívoca de l'autoritat que Jordi Porta atribuïa a l'IEC en qüestió de recerca. Tant era així que, com es pot veure en la disposició transitòria referent als centres i serveis, passaven a dependre de l'IEC els centres del CSIC, els de les diputacions provincials, els de l'antiga Junta de Ciències Naturals, així com tots els centres de recerca científica no universitària que la Generalitat pogués crear.

Més endavant, ja en marxa el primer govern del president Pujol, el Decret 217/1980, de 5 de novembre, creava la Comissió Interdepartamental de Recerca i Innovació Tecnològica, la CIRIT, organisme directament dependent del Departament de Presidència, amb l'objectiu d'elaborar una política científica adequada a la necessitat de donar suport a la investigació científica en tots els seus aspectes. Aquesta comissió, assessorada pel Consell Científic i Tecnològic, té unes funcions molt semblants a les que es proposaven en el projecte de Porta, ja que, essencialment, en difereix pel que fa a la funció assignada a l'IEC, que hi participa només de forma genèrica, sense cap concreció, com ho fan les

universitats i els centres d'investigació, que mantenen les seves dependències. Amb tot, s'ha de dir que el vicepresident de la CIRIT —n'és el president el mateix president de la Generalitat— va ser Gabriel Ferraté; que, a partir de 1982, Enric Casassas va ser president del Consell Científic i Tecnològic, i que bona part dels membres d'aquest consell estaven relacionats amb l'Institut. A més, va coincidir que Enric Casassas també va ser elegit president de l'Institut d'Estudis Catalans, de manera que, encara que l'Institut no formés part estructural de la CIRIT, la seva vinculació hi era implícita per mitjà d'alguns dels seus membres. En una ocasió, i dins del que ara ja es pot considerar anècdota, deixant-nos portar per les il·lusions i la bona fe, havíem imaginat que el pont que uneix els jardins Mercè Rodoreda de l'IEC amb l'edifici del CSIC del carrer d'Egipcíaques, construït en l'època franquista per l'arquitecte municipal Adolf Florensa, aparentment per ocupar la seu de l'Institut, potser encara seria útil per fer possible l'ocupació en sentit contrari. Com tots sabem, tot i la competència exclusiva en recerca que ens concedeix l'Estatut d'Autonomia, aquest traspàs és encara ara, junt amb moltes altres coses, una utopia.

10. La Comissió Gestora de la Recerca en Ciència dels Materials

Més amunt s'ha mencionat la creació d'una comissió per gestionar la recerca en ciència dels materials que s'inicià amb la col·laboració del professor Francesc Guiu, del Queen Mary College de Londres, quan fou invitat per la Secció de Física a donar unes conferències patrocinades per la CIRIT. Situada en el temps, la idea de formar una comissió va coincidir amb la crisi econòmica de principis dels vuitanta, que afectava tota la indústria de Catalunya, i, naturalment, amb els plans de la Generalitat per intentar resoldre-la, de manera que participaren en la comissió creada per la Secció de Física, a més d'un grup de físics amb

Jordi Porta al capdavant, el Departament d'Indústria i Energia i representants de la petita i la mitjana empresa dels rams elèctric, mecànic, metallúrgic, del cautxú, del plàstic, dels aïllaments acústics i tèrmics, dels materials ceràmics i dels béns d'equip, elecció que es féu seguint el criteri de vincular-hi empreses la direcció tècnica de les quals fos molt propera a la gerència i la preocupació de les quals per la qualitat fos provada. Ara ja sabem que no va sortir d'aquella comissió un laboratori de ciència dels materials gestionat per l'IEC, però no tenim cap dubte que els fruits d'aquella comissió van servir, d'una banda, perquè la Generalitat demostrés que es feia quelcom per ajudar la indústria, i, de l'altra, perquè l'Administració s'adonés de la situació tecnològica en què es trobaven la petita i la mitjana empresa, ja que la Comissió, amb l'ajut econòmic del Departament d'Indústria i Energia, va endegar una enquesta que va servir per redactar un informe que es lliurà a la CIRIT i que, possiblement, alguna influència deuria tenir en la decisió de tirar endavant el nou Laboratori General d'Assaigs i d'Investigació, el LAGAI, inaugurat al campus de Bellaterra el 1986.

11. Els grups de treball de la Secció de Ciències

Una altra de les aportacions importants de Jordi Porta a l'Institut d'Estudis Catalans va ser la creació i la coordinació dels grups de treball, constituïts per científics de les universitats i dels centres ja existents, pertanyents a la Secció de Física o incorporats a aquesta per aquest motiu i agrupats en funció dels camps de recerca més possibles. Aquesta iniciativa va trobar la dinàmica necessària per a la seva expansió a partir de 1982, quan Enric Casassas, des de les dues presidències, la de l'Institut i la de la Secció de Ciències, li donà un fort impuls. Els que coneixem la capacitat científica i pedagògica del recentment traspasat Enric Casassas i el seu constant compromís amb el país, des de cada un dels nivells que aconseguí amb la seva vàlua, no ens pot pas

estranyar que, com en altres ocasions, coincidís amb Jordi Porta i tots dos es reforcessin mútuament la necessitat d'incrementar la dinàmica de la Secció de Ciències. Mireu, si més no, com el pensament exposat per Jordi Porta en el document «Reflexions crítiques», que s'ha mencionat més amunt, es perpetua en un paràgraf de la plana 45 de la memòria de l'IEC corresponent a les activitats realitzades d'octubre de 1982 a desembre de 1983: «La Secció de Ciències és en procés de tornar a assumir les activitats que l'havien caracteritzada abans de la Guerra Civil 1936-1939. No es tracta de constituir únicament un centre de retrobament científic, bo per a la intercomunicació i el debat, cosa que la Secció no ha deixat de ser mai, en funció de les circumstàncies per què ha passat l'Institut i el país en general. Sinó que es proposa d'ésser un centre vertebrador i impulsor de la recerca, tenint al seu càrrec, corresponsabilitzada amb les institucions de recerca adients, programes propis i centres propis de d'investigació. Només d'aquesta manera, la Secció podrà contribuir a l'objectiu general de l'Institut d'Estudis Catalans com a eix principal de la recerca catalana.»

En aquell període, els grups de treball de recerca en física ja existents eren el Grup Interuniversitari d'Energia Solar Fotovoltaica, creat el 1982, i el Grup d'Estudi de la Contaminació Atmosfèrica per Partícules en Suspensió, a la Comarca del Vallès Oriental, iniciat el 1981. S'hi afegiren el Grup de Radiologia Ambiental i Radiometria, el Grup de Geofísica, el Grup d'Estudi Físic de Càlculs Antropogènics i el Grup de Microanàlisi per Microscòpia Electrònica. En la Memòria d'Activitats de 1984, hi apareixen el Grup d'Astrofísica, el Grup de Relativitat —actualment denominat Grup de Física Matemàtica—, el Grup de Catalogació del Fons Esteve Terradas i el Laboratori d'Estudis Geofísics Eduard Fontserè. Més endavant es configuraren el Grup d'Història de la Física, el Grup d'Història de la Ciència, el Grup de Física de les Radiacions i el Grup d'Energies Renovables, dedicat

a tasques d'investigació relatives a l'aprofitament dels recursos naturals d'energia en l'edificació i clarament vinculat a la docència de Jordi Porta a l'Escola d'Arquitectura. En aquest punt em sembla just assenyalar la col·laboració que tant Enric Casassas com Jordi Porta i els grups de treball van obtenir de M. Dolors Bruguera, aleshores secretària de la CIRIT i assignada a Casassas com a president del Consell Científic i Tecnològic.

12. Convenis amb el CSIC

Mentrestant, la presidència d'Enric Casassas anava encaixant la funció de l'Institut d'Estudis Catalans en l'ordenació permesa pel desenvolupament de l'Estatut d'Autonomia pel que feia als aspectes que l'afectaven. Tothom veia que, entre altres coses, en relació amb la recerca ens hauríem de resignar a uns mínims. El 10 de desembre de 1984 l'Institut d'Estudis Catalans formalitzà un conveni de col·laboració amb el Consell Superior d'Investigacions Científiques que va estar precedit d'un acte simbòlic en el curs del qual els presidents d'ambdues entitats, Enric Trillas i Ruiz, pel CSIC, i Enric Casassas i Simó, per l'IEC, es trobaren al pont existent sobre el carrer d'Egipcíaques, que més amunt ja hem mencionat. El conveni va fer que s'establissin les modalitats de col·laboració següents: 1) cooperació en projectes i programes de recerca; 2) coordinació en l'adquisició i la utilització de material científic; 3) cooperació en la formació del personal investigador, 4) intercanvi d'investigadors; 5) intercanvi d'informació i assessorament mutu; 6) col·laboració en la utilització de locals i laboratoris; 7) creació i manteniment de centres i serveis, i 8) totes les altres col·laboracions que fossin considerades d'interès per ambdues parts. A aquest fi, es creà una comissió mixta per atendre i formalitzar les propostes concretes. Cada col·laboració quedava lligada per un conveni específic de quatre anys de duració que podia ser renovat.

La Generalitat, gràcies a aquesta manera de procedir, disposà,

a partir d'aleshores i per mitjà de l'Institut d'Estudis Catalans, de l'actiu de recerca del CSIC a Catalunya, una forma políticament correcta però allunyada de la que proposava Jordi Porta el 1977 en el document sobre l'organització científica i tecnològica de Catalunya.

13. El Laboratori d'Estudis Geofísics Eduard Fontserè (LEGEF)

Jordi Porta va anar impulsant la majoria dels grups de treball de física a mesura que hi veia possibilitats. Uns s'han desfet, altres continuen i alguns han evolucionat cap a fórmules més estables, com és el cas del LEGEF. L'origen d'aquest laboratori fou un informe sobre la seguretat sísmica de la central nuclear d'Ascó que havia redactat un sismòleg la identitat del qual encara és reservada, però que Antoni Lloret, que ja havia estat comissionat pel president de la Generalitat provisional, Josep Tarradellas, per informar sobre l'accident de la central nuclear de Harrisburg, als Estats Units, es va avenir a presentar.

En aquest informe es plantejava el fet que la central d'Ascó no solament estava en una zona d'una certa sismicitat, sinó que el tipus de sòl hi amplificava els senyals. Això, naturalment, va causar una certa alarma. Jordi Porta hi va veure de seguida l'oportunitat de plantejar la necessitat d'impulsar els estudis sísmics a Catalunya, valent-se del Grup de Treball de Geofísica, que la Secció de Física havia creat el 1978. Per fer-ho plantejà dues vies: primera, negociar amb les empreses propietàries d'Ascó el finançament d'una xarxa de control sísmic, inclosa una beca, i segona, demanar a la Generalitat la creació d'un servei de sismologia.

L'informe i aquestes accions foren l'origen d'unes jornades tècniques organitzades pel Departament d'Indústria i Energia en les quals Antoni M. Correig presentà, en nom del Grup de Treball, un projecte de xarxa sísmica a Catalunya. També, en aquells

moments, el tema de la seguretat de la central nuclear d'Ascó es debatia al Parlament de Catalunya amb la participació, entre d'altres, d'Antoni Lloret i Antoni M. Correig.

Els fets portaren la Generalitat a promulgar la Llei 14/1981, de 24 de desembre, que creà el Servei de Sismologia i en la qual, gràcies al protagonisme que havia tingut el Grup de Treball en Geofísica, s'atribueix a l'IEC la funció d'assessorament en tots els temes de geofísica. Paral·lelament, FECSA s'avingué a firmar un conveni amb l'Institut per crear una xarxa sismològica a la zona del Baix Ebre, i de les dues atribucions es creà el Laboratori d'Estudis Geofísics Eduard Fontserè, de l'IEC.¹⁰

L'existència d'aquell grup de treball creat el 1978 i l'ús oportú que li va saber donar Jordi Porta, ens deixen veure una forma d'actuar més pròpia del món empresarial que del món científic, un aspecte de la personalitat de Jordi Porta que m'agradaria remarcar i que, pel fet de tractar-se d'un científic, ens podria passar inadvertit. Un científic amb habilitat empresarial és una combinació difícil de trobar i avui sabem que en el camp de la recerca és imprescindible. Això, però, no ho sabem ni nosaltres ni Jordi Porta, perquè quinze o vint anys enrere els arbres, com se sol dir, encara no ens deixaven veure el bosc.

14. Els convenis signats amb l'Administració

Una altra de les funcions que en aquesta època prengué cos fou la funció d'assessorament a l'Administració per part de l'IEC. A part del conveni ja esmentat del Servei de Sismologia, se signaren convenis amb la Junta d'Aigües del Departament de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat per portar a terme diversos treballs d'investigació sobre la qualitat de l'aigua del riu Ter i de l'aigua que es distribueix a Barcelona. Això fou

¹⁰Sobre els fets i les accions que portaren aquest laboratori a esdevenir laboratori de l'IEC i els treballs realitzats, vegeu J. VILA, i A. M. CORREIG, «El Laboratori d'Estudis Geofísics Eduard Fontserè (Institut d'Estudis Catalans): 15 anys de vida», *Revista de Física*, núm. 3, vol. 2, p. 44.

possible gràcies al conveni signat amb el CSIC, que permetia a l'Institut disposar de l'equipament i el personal del Laboratori d'Espectrometria de Masses del CID, dirigit per Josep Rivera i Aranda, un dels físics que, junt amb Josep M. Tura, feien pinya amb Jordi Porta en les reivindicacions que des de 1977 sorgien de la Secció de Física de la SCCFQM.

Al marge de l'activitat docent a l'Escola d'Arquitectura, durant els últims anys Jordi Porta també va dirigir el conveni signat per l'IEC amb el Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca de la Generalitat i el CSIC per portar a terme un programa d'activitats encaminades a aconseguir el coneixement complet i precís de la qualitat de les aigües del mar al delta de l'Ebre, en relació amb la cria de bivalves i altres espècies a les badies d'aquest delta. La complexitat d'aquest conveni, que tenia la coordinació científica d'Ignasi Olivella, va posar en joc el Laboratori d'Espectrometria de Masses, el Departament de Química Ambiental, el Laboratori de Tècniques Físiques d'Anàlisi i el Grup de l'Institut de Ciències del Mar, tots del CSIC, i, a més, l'Institut de Seguretat i Higiene del Treball, el Departament de Microbiologia de la Divisió de Ciències Experimentals de la Universitat de Barcelona i el Laboratori d'Estudis Geofísics Eduard Fontserè.¹¹ Malauradament, Jordi Porta no pogué veure acabada aquesta tasca i la direcció del projecte passà a Enric Casassas i la coordinació tècnica, a Adolf Traveria.

15. La *Revista de Física* i les Trobades Científiques de la Mediterrània

Estic acabant aquesta mirada enrere a l'entorn de Jordi Porta i l'IEC i no puc deixar de mencionar, tot i que ja se'n parla en el treball «La Societat Catalana de Física i els seus antecedents», dos aspectes del seu afany que han tingut, i continuen tenint, un

¹¹Vegeu el treball de Josep Vila, del LEGEF, «Caracterització i quantificació dels moviments de l'aigua a la badia dels Alfacs. Modelització bidimensional». Report LEGEF (1992).

ressò destacat en les activitats de la nostra societat i de l'IEC. Em refereixo, primer, a la seva voluntat permanent de crear una publicació periòdica catalana de qualitat sobre temes de física. I, en segon lloc, a la voluntat d'establir lligams amb altres institucions amb les quals es poguessin coordinar esforços que fessin realitat l'àmbit d'actuació de l'IEC i la unitat dels Països Catalans. Tots dos aspectes, el primer materialitzat per la *Revista de Física* i el segon, per l'organització anual de les Trobades Científiques de la Mediterrània,¹² per mitjà de l'amistat que Jordi Porta mantenia amb el seu company Josep Miquel Vidal, secretari científic de l'Institut Menorquí d'Estudis, continuen realitzant-se amb absoluta normalitat. Per això, per la normalitat que han assolit, es pot arribar a pensar que són dues manifestacions que cal afegir a les normals de la Societat. Si ho féssim, però, ens equivocariem, perquè tant l'una com l'altra són el que podríem anomenar les joies de la Societat, en les quals el record de Jordi Porta és present permanentment, fent que no defalleixin els qui, número rere número, any rere any, les fan possible amb desinteressada dedicació.

16. Per acabar

L'actitud vitalista de Jordi Porta i la intensa activitat intel·lectual i de gestió d'aquest, van fer que s'oblidés de la necessitat de cuidar-se i controlar-se la salut, de la qual, en contrast amb el que féu amb tots els seus projectes, docències i recerques, jo asseguraria que mai no s'arribà a preocupar. A tall d'anècdota, recordo, dels àpats que vam fer junts, la seva persistent elecció de pa amb tomàquet amb anxoves, menja deliciosa, però segurament poc recomanable per fer-ne abús als seus cinquanta anys, i l'Antoni Roca encara el veu, cada vegada que entra al bar de la Facultat, que ell freqüentava, abusant dels cafès. I, bruscament,

¹²Vegeu la col·lecció «Actes» de la CIRIT, núm. 14: «Acte en memòria del Dr. Jordi Porta i Jué», d'Enric Casassas.

el seu cor el va traïr.

Estic segur que les altres semblances i el treball «La Societat Catalana de Física i els seus antecedents» ajudaran a descriure i a definir la singular personalitat de Jordi Porta. Tanmateix, el conjunt encara serà un retrat incomplet. El nostre company tenia el do de la franquesa que, unit a l'energia que esmerçava i a la seva intel·ligència, li conferien la facultat, no sempre beneficiosa, d'espantar els pusilhànimes. Per sobre de tot, però, tenia el do de l'amistat i la facultat de crear equip.

Si amb aquestes notes hem fet possible refrescar-ne el record i fer-lo present, ara pot ser un bon moment per agrair-nos mútuament la seva amistat i el seu impensat obsequi d'aglutinar-nos.

Francesc Gacia i Escapa

DOCUMENT

Proposta d'organització de la recerca científica i tecnològica de Catalunya¹³

Havent estat restablerta la Generalitat de Catalunya i tenint en compte la urgència d'elaborar una política científica adequada a les necessitats del país, l'Institut d'Estudis Catalans fa la següent proposta al Govern de la Generalitat.

L'Institut, que té un àmbit d'actuació que s'estén a totes les terres de llengua i cultura catalanes, ha tingut com a comesa primordial des de la seva fundació l'any 1907 promoure la recerca científica en totes les seves branques, incloses les branques tecnològiques, bé que a partir del 1939 no ha pogut complir normalment aquesta funció a causa de la persecució a què ha estat sotmesa tota la cultura catalana. A l'hora de reprendre les seves activitats dins d'un marc que tendeix a la normalització i davant les exigències actuals de la societat catalana, precàriament cobertes a partir del 1939 per estructures centralistes que no responen a les necessitats del país, creu convenient d'adaptar l'estructuració de la recerca a l'esquema de l'annex 1.

La Generalitat crearà, com a organisme autònom, un **consell per al desenvolupament científic i tecnològic (CDCT)**, que tindrà les funcions següents: aconseguir finançaments per a totes les branques de la ciència; propiciar la col·laboració entre els investigadors; aconsellar la Generalitat sobre qüestions científiques; endegar les relacions entre economia i recerca. Aquest consell constarà dels òrgans que es descriuen a continuació:

1. Assemblea General

Funcions: proposar esmenes als estatuts. Oir i aprovar els

¹³Text promogut per Jordi Porta i Jué i altres membres de la Secció de Física l'any 1977.

comptes anuals. Donar l'aprovació formal a les accions dels òrgans del CDCT. Ratificar la proposta de nomenament del *Presidium*, que li serà sotmesa pels comitès Científic i Econòmic.

Membres: les institucions i els membres que s'esmenten a continuació han de tenir la seu i l'àmbit d'actuació a Catalunya i hi figuraran per representació adequada. Seran: *a)* les universitats i escoles tècniques; *b)* les filials de l'IEC; *c)* les acadèmies; *d)* la representació del personal dels centres de recerca; *e)* les associacions científiques afins a la tasca del CDCT; *f)* les centrals sindicals, tant de la patronal com dels treballadors; *g)* les fundacions i els organismes que participin en el finançament del CDCT.

2. *Presidium*

El *Presidium* estarà constituït per un president, dos vicepresidents i un secretari, els quals seran nomenats pel Comitè Econòmic i el Comitè Científic, amb la ratificació de l'Assemblea General.

Les funcions del *Presidium* seran la representació en general i, en particular, la relació amb les conselleries de la Generalitat.

3. Comitè Científic

El Comitè Científic estarà constituït per setze membres nomenats per la Comissió de Recerca de l'IEC, quatre dels quals, com a mínim, seran professors de les universitats. El Comitè Científic podrà formar comissions temporals, cooptant, si cal, experts no pertanyents a l'IEC.

Tindrà per funcions: *a)* nomenar, juntament amb el Comitè Econòmic, el *Presidium*; *b)* aconsellar la Generalitat en matèries de caràcter científic; *c)* aconsellar sobre els principis de la política científica del CDCT i les línies prioritàries; *d)* estimular el treball en equip dins de la recerca; *e)* suggerir i preparar treballs d'investigació i coordinar-ne d'altres que hagin estat preparats

per altres organismes; f) prendre qualsevol altra iniciativa que beneficiï la recerca a Catalunya.

4. Comitè Econòmic

El Comitè Econòmic estarà constituït per setze membres, vuit nomenats per la Generalitat i vuit, pel Comitè Científic.

Les seves funcions seran: a) nomenar, conjuntament amb el Comitè Científic, el *Presidium*; b) elaborar el pressupost de recerca de la Generalitat, que serà sotmès i aprovat pel Parlament de Catalunya partint de les dades preparades pel Comitè Científic.

5. Comitè de Gestió

El Comitè de Gestió estarà constituït per vuit membres, quatre dels quals seran nomenats pel Comitè Científic i quatre, pel Comitè Econòmic, proporcionalment a la seva constitució.

Les seves funcions seran: a) la gestió administrativa i el control dels programes aprovats pel CDCT, per mitjà de les unitats i els grups de recerca adequats (serveis i filials de l'IEC, universitats, altres institucions de la Generalitat o autònomes, grups de treball, etc.). El Comitè de Gestió podrà crear comissions *ad hoc*.

6. Comissió de Recerca de l'IEC

La Comissió de Recerca constarà d'una representació de cadascuna de les seccions de l'IEC (una vegada estigui totalment aprovada la reestructuració interna de l'IEC, actualment en curs).

Les seves funcions seran nomenar els membres del Comitè Científic, cooptant, si cal, experts no pertanyents a l'IEC.

La representació de les filials assegura la presència de cadascuna de les disciplines científiques, encara que no estiguin constituïdes en societats filials independents.

La participació de les filials de l'IEC permetrà donar una representació més directa i més dinàmica dels investigadors. Les filials elegiran democràticament els seus representants.

Creiem que una estructura com aquesta permetrà que la Comis-

sió de Recerca es mantingui al marge de les pressions que hom pot preveure a causa de les responsabilitats que tindrà en matèria de política científica.

Disposició transitòria

Centres i serveis

El patrimoni dels centres de recerca pertanyent fins ara al CSIC i a les diputacions provincials i el que depenia de l'antiga Junta de Ciències Naturals o d'altres organismes similars, serà traspasat a l'Institut d'Estudis Catalans. També pertanyerà a l'IEC el patrimoni dels centres de recerca científica no universitària que creï la Generalitat en el futur, dels quals en donarà la responsabilitat a l'IEC.

Cal que aquest traspàs patrimonial vagi acompanyat del traspàs corresponent de les assignacions que són concedides a aquells centres per l'Estat, les diputacions i els ajuntaments. La gestió de tots aquests centres de recerca, així com la dels serveis i centres que pugui tenir l'IEC amb les seves filials, serà duta pel CDCT. Aquesta gestió comprendrà l'assignació de pressupostos ordinaris i extraordinaris i el control del bon ús dels mitjans de treball i de la qualitat de la feina feta.

Els centres i serveis regits pel CDCT tindran autonomia per: 1) establir el seu reglament intern; 2) elaborar els seus plans d'actuació; 3) disposar de les assignacions que rebin d'acord amb els objectius proposats; 4) proposar el nomenament del seu personal.

Cada centre i servei haurà de donar compte anualment al Comitè de Gestió del CDCT de les activitats dutes a terme i de la manera com ha emprat les assignacions que li han estat concedides.

Cada grup de centres afins elegirà entre el seu personal científic un representant que formarà part de la secció corresponent de

l'IEC en qualitat de membre agregat.

Annex

Proposta per al finançament de la recerca pública a Catalunya

Un dels punts clau per al bon funcionament i l'endegament de la política de recerca a Catalunya resideix en l'aspecte financer. És obvi que amb les dades disponibles actuals poc es pot precisar, ja que la definició de les necessitats pressupostàries per a tasques de recerca i política científica s'haurà de fer un cop definides les funcions i els objectius bàsics de la política científica a Catalunya. Amb tot, després dels estudis fets analitzant les fonts de finançament d'organismes d'investigació en altres països i després de les reunions prèvies fetes en el si de l'IEC, sembla que s'han definit alguns dels trets i les línies que haurien de configurar les bases de finançament per fonamentar l'endegament de la política científica a Catalunya d'acord amb la disposició transitòria de la proposta de l'IEC sobre la creació del CDCT.

Des del punt de vista del patrimoni, caldria retornar tot allò que en el seu origen, fins al 1939, va pertànyer a l'IEC, amb una donació extraordinària per part del Govern per adequar i actualitzar tots aquells elements físics que calgui reposar o posar al dia. També hauria de fer-se el traspàs de tot el patrimoni dels centres estatals d'investigació no lligats a la universitat, el cas més obvi i palès del qual són les instal·lacions creades a Catalunya pel CSIC. També caldria traspassar al patrimoni de l'IEC aquelles institucions dedicades a la investigació i que estiguin sota la dependència de les diputacions provincials existents en territori català i també d'altres organismes públics i parapúblics. Aquest traspàs patrimonial hauria d'anar acompanyat del traspàs corresponent de les assignacions concedides a aquelles institucions per l'Estat o les diputacions.

És obvi que, si es vol retornar a una política de recerca i d'in-

vestigació corresponent al nivell de les necessitats de la societat catalana d'avui, el patrimoni i les fonts financeres esmentades queden molt curtes en relació amb aquelles. És per això que cal trobar-ne de noves, les quals s'haurien de basar en els criteris següents:

a) És conegut el desequilibri que fins ara ha existit entre els recursos que l'Estat dedica a Madrid i a Catalunya, dins d'un marc ja extraordinàriament reduït, si es té en consideració la relació que caldria establir entre nivell de desenvolupament econòmic i volum de recursos dedicats a activitats de recerca i desenvolupament. És per això que, a més de reclamar un volum més elevat de recursos, caldria establir, com a mínim, que una quarta part dels recursos dedicats a investigació amb càrrec a l'Administració de l'Estat o a organismes directament o indirectament relacionats amb aquest (per exemple, l'INI), fossin canalitzats a Catalunya sota la direcció i la supervisió de la conselleria corresponent de la Generalitat de Catalunya. Parallelament, hauria de pressionar per aconseguir un increment accelerat de les assignacions pressupostàries de l'Estat per a tasques de recerca i desenvolupament. El desequilibri esmentat entre els recursos dedicats en l'àmbit estatal per Madrid és pràcticament tan greu al País Valencià com a Catalunya, i ho és molt més a les Illes Balears. Al País Valencià només existeixen dos centres tecnològics del CSIC i a les Illes les activitats d'aquest organisme són pràcticament nul·les.

b) Crear fonts d'ingressos propis.

c) Obtenir un tractament fiscal específic o assignació de fons per a la recerca i la investigació aplicada a Catalunya, bé per mitjà d'entitats econòmiques específiques —caixes d'estalvi, etc.—, bé per mitjà d'acords amb institucions que considerin, també, les tasques relacionades amb la investigació —universitats i entitats dependents d'aquestes.

d) Participar en les assignacions pressupostàries de la Generali-

tat.

e) Interessar el món econòmic i financer present a Catalunya per dur a terme i donar suport a tasques de recerca.

Proposta d'estructura del Consell per al Desenvolupament de la Ciència i la Tecnologia

